

(י'מיה ג') שה פזורה ישראל, ובמדרש רבה פרשת ויחי יעקב (פ' צ"ו) אל נא תקברני במצרים לפי שכתוב פטר חמור תפדה בשה אמר יעקב אני נקראתי שה דכתיב שה פזורה ישראל ומצרים נקראו חמור דכתיב בשר חמורים בשרם שלא יפדו בי המצרים לעתיד אל תקברני במצרים. נמצא שלשה מצות אלו שהם פסח מצה ומרור הם רומזים זכות שלשה אבות ולקמן בסדר הגדה שם הארכנו יותר ע"ש:

ובמדרש רבות בפרשה הזאת (פ' ט"ו) ויקחו להם איש שה בשביל אלהים יראה לו השה, תמים לשמו של הקדוש ברוך הוא שנאמר הצור תמים פעלו, זכר שהוא הורג בכוריהם של מצרים וחס על בכורי ישראל, מן הכבשים ומן העזים תקחו כשם שאני הורג בכור האדם והבהמות והשפחות כך רשות בידכם לטול מכל מקום שאתם רוצים והיו משמרים אותו שיהיה לכם שמחה גדולה שנאמר והיה למשמרת ושחטו אותו אתם שחטו הפסח ואני שוחט בכוריהם, ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות שאני פוסח עליכם ומגין עליכם והיו זהירים בו שביליה יאכל שנאמר ואכלו את הבשר בלילה הנה צלי אש וגו', צלי אש בשביל אברהם שהצילו מכבשן אש, ומצה בשביל שרה שלשה עוגות למלאכים, מרורים בשביל יעקב שכשם שנרפנו בניו במצרים כך נרדף יעקב מעשיו, ולא תותירו ממנו עד בקר כשם שאני איני משייר נשמה עד הבקר, משל למלך שאמר לבני הו' יודעים שאני דן דיני נפשות הקריבו לי דורון שכשאעלה לבימה שאעבור אוליירין שלכם, לאחר כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל בדין נפשות אני מתעסק ומודיע אני לכם שאני חס עליכם ברחמים בדם פסח ובדם מילה ואני אכפר על נפשותיכם שהעברה שאני עובר קשה היא שנאמר ועברתי בארץ מצרים וכן ישראל אומרים ויהי ה' משגב לך משגב לעתות בצרה ע"כ. הנה רבותינו ז"ל פירשו זכות שלשה אבות בדרך אחר, כי נראה להם זכות ג' אבות באופן זה. שה תמים על שם יצחק שהרי תמורתו הקריב איל. צלי אש על שם אברהם

מאוד מאוד, ולקמן בהגדה עוד יתבאר. ועוד יש לומר, כי מצות פסח בשביל שישראל נגאלו בזכות אבות שנשבע להם לגאול בניהם, צוה לאכול מצה ומרור כדי לזכור זכות אבות. מצה נגד אברהם שנאמר (בראשית י"ח) לוישי ועשי עגות, ותדע עוד כי אברהם ראוי להיות נקרא בשם מצה כי המצה משוללת מן שאור, כי כל עיסה יש בה שאור, ומצה עיסה שאין בה שאור, וכך אברהם גר היה נבדל מן הגוים, וכל האומות היה בהם שאור בעיסה שלהם ואברהם היה לו גוף טהור נבדל משאור הגוים, והיו שאמרו ז"ל (ב"מ נ"ח) הזהירה התורה על אונאות הגר בכמה מקומות מפני שסורו רע ופירושו ששאור שלו רע כי יש בו שאור ושמה יחזור לסורו, ותמצא שהיו המלאכים רגילים ושכיחים ביותר אצל אברהם ולא עוד אלא שבאו אל אברהם לאכול, וזה יורה שהיה אברהם משותף עם המלאכים. ובמדרש רבות בפרשת יתרו (פ' כ"ח) ומשה עלה אל האלהים באותה שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה עשה הקדוש ברוך הוא קלסתרין של פניו דומה לאברהם ע"כ. בארו בזה בשביל זכות אברהם היה בא משה במחיצת המלאכים, מפני שהיה אברהם גומל חסד וטוב לבריות וזהו מדת מלאכים שהם משפיעים הטוב, אבל במשה נמצא פעמים שהיה כועס שאמר (במדבר כ') שמעו נא המורים ואין זה ממדת המלאכים, ונקרא משה איש האלהים וזהו מדת הדין. לכך עשה השם יתברך קלסתר פניו של משה כדמות אברהם, פירוש כי לגומלי חסד יש קלסתר מיוחד מורה על הטוב כי אין להם פני כעס, ועשה הקדוש ברוך הוא קלסתר פניו כאלו היה מדתו מדת אברהם, ולכך היה אפשר לו להיות נכנס במחיצת המלאכים, ומכל מקום יש לאברהם מדת מלאכים שהם בלי שאור, לכך המצה היא לאברהם. מרורים הוא ליצחק לפי שכל ימיו היה במרירות שכהו עיניו, ואמרו במדרש רבות בפרשת תולדות יצחק (פ' ס"ה) עד שבא יצחק לא היו יסורים בעולם ועם יצחק באו יסורים לעולם עיין שם. פסח הוא ליעקב כי יעקב נקרא שה דכתיב